

Alen Livaj

Teo *iz* Goldena

Preveo
Nikola Pajvančić

■ Laguna ■

Naslov originala

Allen Levi

THEO OF GOLDEN

Copyright © 2023 by Allen Levi

All rights reserved.

Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

Cover designr by 99DESIGNES

Cover photographs by the author and Garry Pound

Kabiju Kalbertsonu

kao izraz zahvalnosti na našem dugačkom prijateljstvu
i kao podsećanje, čisto uzgred,
da si obećao da ćeš kupiti sto primeraka knjige
ako je posvetim tebi.
Keš ili kartica?

„Elenin uveli oreol.
Božićne cipele Lamiše V.
Bobova bočica za lekove.
Nađeno pero odsutne sojke.
Oktobarsko nebo nad rekom Oksbou.
Okeanski pejzaž kod Biskopa.
Plavetnilo Goldena bilo je te godine bujno.“

Iz kataloga za izložbu u Zilinoj galeriji

PROLOG

Teo je u Goldenu proveo samo godinu dana – od proleća do proleća. Stigao je neposredno pred Uskrs, kada su Baueri i Promenada bili more cvetova drena i azaleja. Kada se polen poput žučkaste patine taložio na svakoj izloženoj površini u gradu.

S vremenom će njegovi prijatelji otkriti njegovu duboku naklonost prema rekama. Bilo da je to Duro iz njegovog detinjstva, Sena iz dana slave, Hadson iz starosti ili neka od desetina drugih koje su tekle kroz razne gradove u kojima je živio – nešto ga je neodoljivo privlačilo rečnoj obali i vodi što teče. Možda je to imalo veze s tim što je odrastao u zemlji moreplovaca. Možda svaki sin Portugalije u krvi nosi Magelanov duh lualice.

Bilo kako bilo, nije čudo što je, dok je živio u Goldenu, izabrao da stanuje kraj reke Oksbou. Sa zadnjeg prozora, okrenutog ka zapadu, mogao je da je vidi u svako doba dana. Odmah ispred zadnjih vrata, na trećem spratu, mogao je da je čuje. Ili je bar tako govorio. Na svakom mestu, u svako doba dana, sklopljenih očiju, mogao je da je oseti, da nasluti njenu odlučnu potragu za ušćem, njeno vijugavo putovanje ka jugu, njen radosni tok ka Atlantiku.

Samo godinu dana. To nije dugo. A opet dovoljno da stvori sopstvenu struju, i da u nju uvuče druge. Sve njih – Ašera, Tonija, Elen, Bazila, desetine drugih – poneo je vrtlog zvani Teo a da toga nisu bili ni svesni.

Plovili su.

Jedrili.

Polako ali nezaustavljivo ubrzavali.

Jurili ka okeanu o kojem tada nisu znali gotovo ništa.

A kasnije, kad bi se prisećali, svi bi govorili – hvaleći tog starog Portugalca s pevuckavim glasom i večitim nagoveštajem osmeha na usnama – „srca su“, kako se propovednik izrazio, „srca su nam gorela u grudima“.

POGLAVLJE 1

Svog prvog dana u Goldenu Teo se probudio rano, razmakao zavese hotelske sobe i pogledao prema jugu i zori. Stigao je prethodnog popodneva iz svog doma u Njujorku, gde je zima, s neuobičajenom poznom mešavinom snega i leda, besnela punom snagom. Posle leta do Atlante (privatnim avionom) i vožnje dalje na jug do Goldena (u limuzini, sa šoferom) stigao je u svet topline, u kome je sve bujalo u bezbroj nijansi zelene, žute, svetloljubičaste i ružičaste.

Sada, pošto se lepo naspavao, stajao je tik uz prozor i duboko disao, kao da će kroz staklo udahnuti svežinu jutra. S divljenjem je posmatrao prve naznake proleća.

Pogled mu je prešao ka zapadu, prema širokom, vijugavom toku reke Oksbou. Nad vodom je lebdela pruga magle.

Sa drugog sprata, u mutnom svetlu pred svitanje, Teo je prepoznao mnoge znamenitosti koje je proučavao dok se spremao za put: kaldrmisane ulice, livnicu, stare magacine pamuka, hrastove još iz doba pre Građanskog rata.

Drugi sprat, međutim, nije ni izbliza bio dovoljno blizu za čoveka tako znatiželjne prirode. Obukao se udobno, osmotrio se u ogledalu, popravio kragnu i šal, pa ugasio svetla. Na kvaku vrata

okačio je natpis „Ne uznemiravaj“ i sišao stepenicama u hotelski lobi. Naklonio se recepcioneru i izašao u sveže jutro, u želji da se prošetata ulicama pre nego što ih ispune pešaci i automobili.

Osim jednog kafića i malog restorana, lokali duž Brodveja još su bili zatvoreni. Teo je imao pločnik gotovo samo za sebe dok je započinjao šetnju.

Nije imao neki određen cilj niti plan. Kad god bi mu neki predmet ili prizor privukli pažnju – a bio je čovek koga je lako zainteresovati – zastao bi i zadržavao se dok ne udovolji znatiželji.

Zaintrigirala ga je, recimo, ukrasna gvozdена оgrada na fasadi zgrade na uglu. Ko ju je izradio? Kada? Kako?

Zaintrigirao ga je i sastav cigala na staroj, ali lepo očuvanoj zgradi u kojoj se sada nalazila kancelarija za prijem na koledž.

Zaintrigirala ga je i spomen-ploča koja je govorila o istoriji zelenog pojasa – zvanog Promenada – koji se protezao sredinom Brodveja. (Gde god da putuje ili živi, Teo je imao običaj da čita table sa istorijskim natpisima, i to je umeo na pet jezika.)

Privukla ga je i skulptura, novijeg doba, kod ulaza u medicinsku školu.

Posebnu pažnju obratio je na ptčicu koja je s klupe kraj pločnika molila za mrvice.

Teo se zaustavio, blago se nagnuo u struku, s rukama na leđima, i tiho šapnuo molećivom stvorenjcu: „Žao mi je, dragi družе, ali ovog jutra nemam ništa za tebe. Možda sutra? I prestani da kukaš. Budi srećan što danas nisi u Njujorku.“

Digao je praznu pivsku flašu i ubacio je u obližnju kantu za smeće.

U jednom trenutku izvadio je iz džepa malu lupu da prouči ljubičasti cvet azaleje.

I tako dalje i tako dalje.

Ti trenuci radoznalosti znatno su usporili Teovu šetnju. Kada je prešao svega dve ulice, jutarnji saobraćaj je krenuo, pločnike su preplavili studenti i poslovni ljudi, a parking-mesta s obe strane Promenade, ranije prazna, gotovo su se sasvim ispunila.

Ali to nije bilo bitno.

Tog dana – i u doglednoj budućnosti – Teo nije imao nikakve rokove, sastanke niti obaveze. Bio je slobodan da uživa u bezbrižnosti neograničene slobode i potpune anonimnosti. Bio je tek običan turista.

U tom gradu nije poznavao ni živu dušu.

Dobro... izuzev možda jedne.

Još nije znao koliko će se tu zadržati – nedeljama, meseci-
ma, duže? – ali mu se, veoma brzo, dopala atmosfera njegovog
novog privremenog doma.

Prvi utisak: vrlo prijatno mesto za život, i s prikladnim
imenom.

Golden*.

* Engl.: Zlatni. (Prim. prev.)

POGLAVLJE 2

Pošto je Teo završio šetnju duž Brodveja, vratio se do malog kafea kraj kog je prošao ranije tog jutra. Iznad ulaza u lokal lebdela je aroma kafe, poput mirisnog oblaka (i služila kao izuzetno efikasna reklama).

Na oslikanom staklu pored vrata, zlatnim slovima obrubljenim crnim, pisalo je:

Pehar

Ugao ulica Lajt i Brodvej

Ponedjeljak–četvrtak, 6.00–22.00

Petak i subota, 7.00–23.00

Nedelja, 8.00–18.00

Pošto je ušao, Teo je duboko udahnuo i osmotrio prostoriju.

Raznovrsno odeveni ljudi različitog životnog doba i porekla stajali su, sedeli, sami ili u malim grupama – okupljeni kao da svedoče neodoljivoj privlačnosti tog mesta.

Mladić koji je izlazio iz lokala, s violončelom na leđima i kafom u ruci, vešto se provlačio između stolova i novih gostiju, povremeno šapućući „izvinite“. Iskosa je pogledao Tea u oči,

osmehnuo se, klimnuo glavom i pozdravio ga. Takav postupak bio bi neobičan, pa čak i sumnjiv, u velikim gradovima u kojima je Teo proveo veći deo života, ali on mu je uzvratio osmehom i klimanjem, pa je stao na kraj kratkog reda ispred pulta.

Naslutio je da bi tu mogao da postane redovan gost – i to se i obistinilo tokom godine koju je proveo u Goldenu.

Kad bi samo kafa bila zanosna kao ambijent, pomislio je.

Ipak, sumnjao je da će se ta nada ostvariti.

Teo je bio navikao na jake evropske kafe – *abatanado* i *café pingado* u Lisabonu, *café con leche* u Madridu, *espresso* u Bolonji, *café noisette* u Marselju. Američki kafici često bi ga razočarali, čak i u Njujorku, gde je, na svaku odličnu šolju kafe koju bi popio, dolazilo bar pet ili šest izneverenih očekivanja. Ljudi su mu govorili da ima previsoke standarde.

Starac se pozdravio s baristom, poručio, uzeo kafu i seo u obližnju fotelju.

Kvalitet espresa prijatno ga je iznenadio, pa je sa odobravanjem klimnuo glavom dok mu je prvi gutljaj počivao na jeziku.

Posmatrao je prostoriju: lica mušterija, njihove glasove, pozdrave, pokrete; pažnju s kojom je veseli barista radio svoj posao; aktivnosti od stola do stola.

Pažnju su mu, međutim, ubrzo potpuno zaokupile slike na zidovima kafea.

Na levom, desnom i zadnjem zidu visili su portreti, ukupno devedeset i dva, rađeni olovkom na belom papiru, u crnim ramovima u tri veličine. Svi su očigledno bili rad istog umetnika. I kao da odražava raznolikost posetilaca u tom trenutku, zbirka je obuhvatala čitav spektar ljudskosti – sve uzraste, rase i izraze lica. Portreti i portreti i još portreta.

Bez obzira na to što je sedeo prilično daleko od tih uramljenih lica, Teo je primetio bogatstvo detalja i pažnju s kojima su izvedeni. Delovali su nekako živo, zbog čega bi čoveku došlo da poveruje kako su portretisani ljudi zapravo posmatrači u *Peharu*, a ne puki ukras na zidovima.

Počeo je da u sebi tka maštovitu sliku: svaki od devedeset i dva rama zapravo je prozor; svako od devedeset dva lica stoji ispred zgrade i radoznavo posmatra goste unutra. A noću, kad se kafe zatvori, lica izlaze iz ramova, ulaze u prostoriju, razgovaraju o svemu što su tog dana videla i čula, razmenjuju priče, pa se vraćaju kući pre otvaranja.

Nasmejavao se toj živopisnoj, ali blesavoj zamisli. Takve su mu misli često padale na pamet.

Imao je maštu pesnika.

Imao je, međutim, i oči i um poznavao umetnosti. I mada ga je u životu zanimalo mnogo toga, nekoliko stvari ga je zanimalo posebno. Portretno slikarstvo spadalo je među njih.

I zato, iako je želeo da pomno i natenane prouči svaki od devedeset i dva crteža, odlučio je da sačeka neki pogodniji trenutak, kad bude manje gužve.

Za sada je ispijao espresso u kratkim, pažljivim gutljajima. Sve drugo, smatrao je, bilo bi nepoštovanje, pa čak i svetogrđe prema baristinoj umetnosti. Pošto je završio, uzeo je šešir, polako izašao iz kafea, osvrnuo se levo i desno pa se vratio u hotel.

Kasnije tog popodneva, posle ručka i dremke, Teo je otišao do reke, prošao popločanom stazom od juga ka severu, četvrt sata sedeo okrenut licem ka suncu, a zatim se ponovo uputio ka kafeu. Osim nekoliko stolova koje su zauzeli studenti, lokal je bio gotovo prazan.

Za pultom nije bilo reda kad je Teo prišao da naruči.

„Dobro došli“, rekao je barista. „Drugi put danas.“

Teo se iskreno zadivio što ga se čovek setio, posebno posle tolikih gostiju tokom jutarnje gužve.

„Dragi moj, jutros ste mi napravili vrhunski espresso. Svaka čast i hvala vam. Savršeno je *ne sais quoi**. Vratio sam se na bis.“

Mladić se nasmejavao. U *Peharu* nije često čuo francuski. „Hvala vam, gospodine. Potrudiću se da ovaj bude još bolji. Ako vam ne bude po ukusu, samo recite. Ja sam Šep. A vi ste...?“

* Fr.: nešto što se ne da opisati. (Prim. prev.)

Šep je pružio ruku preko pulta. Starac ju je prihvatio obema svojim šakama. „Priateljli me zovu Teo. Veoma mi je drago što smo se upoznali.“

Šep je primetio njegovu pravilnu dikciju i strani naglasak.

„I meni, gospodine. Otkud vi u Goldenu?“

„Ovde sam zbog posla. Ali trenutno me najviše zanimaju ovi portreti.“ Teo je pokazao prema zidovima. „Jutros sam ih primetio pa sam se vratio da ih pažljivije pogledam. Možete li mi nešto reći o njima?“

Tada su u kafe ušle četiri žene i stale u red iza Tea.

„Rado, gospodine Teo, čim budem imao malo vremena. Dotle, izvolite nešto za početak. Možda ovde nađete odgovor na neka pitanja. A i vi meni morate da ispričate nešto o sebi, kad budemo imali malo vremena.“

Šep mu je pružio lokalni časopis *Gold standard*. Na naslovnoj strani bila je fotografija kafea, snimljena ribljim okom s ulaza, tako da su se u kadru našla sva tri zida – levi, desni i zadnji – i većina portreta. U sredini slike stajali su Šep i jedan vitak, prosed muškarac u farmerkama, majici i sakou od tvida. Naslov je glasio: „Umetnost *Pehara*“.

Teo je otvorio časopis, pronašao članak i počeo da čita.

Počelo je kao šala. Verovatno s rečenicom: „A šta kažeš da...?“

Ili: „Da li bi ti...?“

Ili: „Možda.“

Kafe kao umetnička galerija.

A *Pehar*, jedno od najpopularnijih mesta u centru Goldena, upravo je to postao poslednjih meseci. Nalazi se na uglu ulica Lajt i Brodvej, a vode ga Šep i Adi Karlajl, oboje rođeni Goldenjani.

Kupili su napuštenu dvospratnicu u prvim danima obnove gradskog jezgra i gotovo godinu dana sve slobodno vreme posvetili su renoviranju prizemlja. Kad je zgrada konačno

bila gotova, dali su otkaz u banci, proveli dva meseca na praksi u jednoj elitnoj kafeteriji u Atlanti da nauče umetnost spremanja kafe i uskoro su otvorili vrata svog lokala. Odziv mušterija bio je sjajan a kritike odlične. *Pehar* nudi mali, ali vrhunski izbor napitaka i laganih peciva.

Još od prvog dana, zahvaljujući vernoj klijenteli, posao cveta. Lokacija – na samo dve ulice od pozorišta, restorana, prodavnica, suda i Fakulteta umetnosti i dizajna Univerziteta u Goldenu – garantuje stalan priliv gostiju. Svratite bilo kog dana u bilo koje doba i srešćete razna lica.

A neka od tih lica nikada ne napuštaju lokal!

Pehar se nalazi tek nekoliko ulica daleko od doma i ateljea Ašera Glisena, takođe rođenog Goldenjanina i jednog od najpoznatijih umetnika u gradu. Tokom karijere držao je privatne časove, bio kustos u Centru za umetnost Bredlou, ilustrovao brojne reklame i časopise i stekao reputaciju majstora portretiste. Kad se kafe otvorio, Glisen je bio jedan od prvih mušterija. Kaže da je u roku od nekoliko meseci na kafu potrošio dobar deo svoje ušteđevine.

Pre godinu dana Karlajlovi su ga pozvali da izloži neka svoja dela u lokalu. On je tu ideju obručke prihvatio.

Šep Karlajl kaže: „Ašer je rekao da ima jednu ideju, ali nam nije otkrio o čemu je tačno reč. Onda se, otprilike mesec dana kasnije, pojavio s pet-šest portreta nekih naših redovnih gostiju. Ostali smo bez reči. Tako je sve krenulo. Ljudi ih obožavaju. Neki svrate samo da bi ih gledali. Ponosni smo što ih imamo ovde.“

Trenutno su izložena devedeset i dva portreta. Svi su na prodaju. Kad se jedan proda, njegovo mesto zauzima novi.

Glisen o kafeu govori s oduševljenjem. „*Pehar* je postao prava institucija ovde kod nas, mesto gde se okupljaju i druže potpuno različiti ljudi. Upravo sam to pokušao da prikazem portretima. Moja majka, koja je bila slikarka, govorila mi je da svako lice priča priču. Verujem da je bila u pravu.

Ovi crteži zapravo predstavljaju jednu zajednicu. Bilo mi je veliko zadovoljstvo da ih sve ovako okupim. Zahvalan sam što su im Adi i Šep pružili dom.“

Glisena često možete sresti u *Peharu* i drugde po centru, s foto-aparatom u ruci, kako traži materijal za svoje radove. Ako se nađete u kafeu, možda će vas zamoliti da pogledate ka njemu. A ako to učini, nemojte se začuditi ako i vi postanete deo galerije *Pehara*.

U kafe je ulazilo još mušterija. Dok im je Šep spremao napitke, Teo je ponovo pročitao članak, a zatim ustao i krenuo ka zadnjem delu prostorije.

Na zadnjem zidu je bilo okačeno dvanaest portreta, u tri reda po četiri. Svaki je bio kompozicija sa glavom i ramenima. Teo je iz džepa izvadio naočare s tankim metalnim okvirom, stavio ih, sklopio ruke iza leđa i počeo da proučava crteže s razdaljine od jednog metra. Čas bi spustio glavu i gledao iznad naočara, čas bi je podigao da pogleda kroz stakla na vrhu nosa. Ni istoričar umetnosti u Luvru ne bi se više zaneo i oduševio remek-delima tog velikog muzeja nego Teo portretima u *Peharu*.

Prišao je bliže, na manje od pola metra od zida, i proučavao je svaki crtež do najsitnijeg poteza olovke. Bio je potpuno nesvestan protoka vremena i svega što se dešava oko njega.

Kad je Šep završio sve narudžbine, primetio je Tea na drugoj strani kafea, ali nije želeo da ga ometa. Bilo mu je drago što se starac toliko uneo u slike, ali ga je i kopkalo otkud toliko zanimanje.

Još od malih nogu, Tea su opčinjavale fine linije i složenost detalja. Veći deo detinjstva provodio je zureći kroz lupu u pera, lišće i insekte po vinogradima oko svog doma. Očaravale su ga paukove mreže, krila vilinih konjica i donje strane pečuraka. Skupljao je poštanske marke i očarali su ga Da Vinčijevi crteži i skice kada ih je prvi put video. Kao mladić, a i kasnije, imao je naviku da u džepu nosi malu lupu – poklon od jednog učitelja – da bi mogao da proučava sitne detalje nevidljive golim

okom. Za čoveka poput njega, portreti u *Peharu* bili su pravo bogatstvo, riznica, gozba za oči.

Teo se ispred svakog rama naginjao napred, gotovo se klanjao – kao da je omađijan.

Prešao je ka prednjem delu kafea i nastavljao pomno da razgleda, jednom čak neposredno iznad glava mušterija koje su sedele za stolom iza zid. Ljubazno im se izvinio, ali nije odustao.

Za njega je svako lice otkrivalo neko raspoloženje koje je nagoveštavalo priču i postavljalo pitanje.

Zašto se ovaj čovek toliko brine?

Zašto je ova mlada žena toliko stidljiva?

Kako bih opisao izraz na licu ovog deteta?

I kako, bože dragi, umetnik uspeva da sve to prenese tako uverljivo, u svakom svom radu?

Dok je proučavao crteže, Teo se začudio, čak se i malo uzrujao, što je toliko portreta još na prodaju. Zbunjivale su ga i cene. *Samo 125 dolara za ovaj? Samo 200? Oni vrede mnogo više.* Zašto, pitao se, devedeset i dva toliko vešta portreta, tako jeftina, još stoje neprodati?

Zadržao se pred portretom ozbiljne mlade žene nežnih crta lica, koja je gledala pravo u njega. U njenim očima bilo je nečeg uznemirujuće poznatog. *Da li je moguće?*

Zatim mu je pogled prešao desno, na lice mladića koji gleda u stranu, ka nečemu izvan rama. Šta se krije u tim nemirnim očima? Strah? Sumnja? Prezir? Šta god bilo, delovao je kao da mu je nelagodno pred objektivom. Nosio je zimsku kapu i imao je dignut okovratnik, kao da je hladno.

Teo je posmatrao portrete gotovo čitav sat kad mu se napokon pridružio Šep.

„Stvarno su sjajni, zar ne?“

Šep je brisao ruke kuhinjskom krpom. Klimnuo je glavom prema portretu ispred Tea – onom s mladićem nemirnih očiju.

„Taj momak je svašta preturio preko glave. Ćerka mu je teško nastradala u saobraćajnoj nesreći pre nekog vremena. Majka

je poginula. Retko svraća ovamo, uglavnom samo naruči običnu kafu s malo mleka. Mislim da i ne zna da mu je slika ovde.“

Teo je klimnuo glavom i okrenuo se Šepu.

„Poznajete sve ove ljude sa zidova?“

„Većinu znam bar iz viđenja. Neke prilično dobro poznajem. Neke uopšte ne znam. Slikar obično na poleđini sitnim slovima napiše njihova imena, tako da mogu da saznam ako mi zatreba. Ali, gospodine Teo, pre nego što popričamo o njima, recite vi meni nešto o sebi. Koja je vaša priča? Rekli ste da ste nedavno stigli u grad. Šta vas je dovelo ovamo? Odakle ste?“

Teo je odmahnuo rukom i šturo odgovorio.

„Živeo sam na mnogo mesta. Rođen sam i odrastao na severu Portugalije, ali već dugi niz godina živim u Njujorku. Tamo i dalje imam stan, ali sam ovde zbog jednog posla, i moj dom je sada Golden. Juče sam stigao, a vaš grad mi se već veoma dopao. A posebno, gospodine Šepe, vaš kafe.“

Šep je želeo da čuje nešto više od tog učtivog ali neodređenog odgovora, ali nije navaljivao. Možda će se s vremenom potpunija verzija sama razotkriti.

„Molim vas, zovite me samo Šep. Tako me zovu prijatelji. Bez gospodine.“

„Naravno, hvala. A vi mene zovite Teo. Kad smo već kod imena – zašto baš *Pehar*?“

Sad je red došao na Šepa da vrda. „Lepo zvuči. Jednom ću vam ispričati čitavu priču. Jeste li pročitali članak o portretima?“

Teo je klimnuo glavom. „Jesam, hvala. Vrlo zanimljivo.“ Vratio je časopis Šepu.

„Gospodine Šepe – pardon, Šepe – jedno mi nije jasno. Zašto ljudi ne kupuju portrete?“

Šep se namrštio, pa je nekoliko puta odmahnuo glavom, tražeći pravi odgovor. „I mene to čudi, Teo. Znam da Ašer ima dosta posla i da mu verovatno i ne treba više, ali nadao sam se da će mu ovo doneti neku zaradu. Zasad nam to nije uspelo. Ali ne odustajemo. Prošlog Božića smo ih prilično prodali, ali

još čekam onaj pravi uspeh. Moram da verujem kako će ljudi jednog dana shvatiti koliko su ovo dragoceni radovi. Ašer je uradio jedan portret Adi – to je moja žena Adelin – i to je jedna od najdražih stvari koje posedujem. Ako mi bukne požar u kući, njega ću prvo da zgrabim dok bežim.“ Šep je zastao. „Drago mi je što ih imamo ovde, ali voleo bih da se pojavi neko i sve ih kupi.“

Teove oči malčice su se raširile. Prineo je ruku ustima, palcem je dodirnuo bradu a kažiprstom kuckao po usnama.

Šep je pogledao ka pultu – nova mušterija je čekala.

„Teo, moram da se vratim na posao. Hvala što ste svratili. Znaite, ako postanete redovan gost, lako se može desiti da i vi jednog dana završite na zidu. Dobro došli u Golden. Uzgred, kakva je bila kafa?“

„Izvrсна. *Exceptionnelle! Maravilhoso!*“ Teo se nasmejao, tiho pljesnuo rukama, pa prijateljski potapšao Šepa po ruci. Zatim je izašao iz kafea, prešao ulicu do zelenog pojasa na sredini bulevara i seo na klupu pored fontane.

Mislio je na neprodane portrete.

Na domove koje bi njihovo prisustvo ulepšalo i na živote koje bi njihovo prisustvo oplemenilo.

Na umetnika kojeg bi njihova prodaja ohrabrila.

Tu mu se rodila ideja.

POGLAVLJE 3

Drugog dana u Goldenu Teo je rano ujutru krenuo u šetnju kroz stambenu četvrt južno od hotela, poznatu kao Baue-ri. „Džentriфикovan“ je bila reč kojom su često opisivali taj kraj. Bila je to četvrt starinskih kuća i ukusno negovanih travnjaka koji su, kao i ostatak grada, čekali punu, pastelnu eksploziju proleća. Upaljeni fitilj koji će izazvati tu eksploziju svakog dana se skraćivao dok su nicali brojni novi cvetovi.

Iz Bauerija je nastavio da hoda pa je seo pokraj reke, kao i prethodnog dana. Kad je bio siguran da je jutarnja gužva minula, vratio se u *Pehar*.

„Teo, dobro došli nazad. Dva dana i već ste redovan gost.“

„Dobro jutro, Šepe. Da, zaista – redovan gost, ali i očaran čovek.“

Šep nije bio siguran da li ga je očarala kafa ili portreti. Možda oboje? U svakom slučaju, bilo mu je drago što je ljubazni pridošlica ponovo došao.

Teo je ostao u *Peharu* do ručka, polako obilazeći zidove kafića. Šep ga je sve znatiželjnije posmatrao. Šta je to moglo da mu bude toliko zanimljivo?

Pre nego što je otišao, posle dugog premišljanja, Teo je kupio portret mlade žene sa kratkom kosom, poznatim očima i licem koje nije bilo osmehnuto, ali nije bilo ni neljubazno.

Platio je sto dvadeset pet dolara u gotovom. Osećao se više kao lopov nego kao kupac.

„Zašto baš taj?“, upitao je Šep dok je pažljivo umotavao portret u smeđu hartiju. „Poznajete je?“

Teo je odmahnuo glavom. „Ne poznajem nijedno od tih lica. Mogao bih da kupim bilo koji, ili sve, ali ovaj me trenutno najviše zanima.“

Šep je posle toga postao još znatizeljniji. Nije mogao da zamisli šta Teo smera. Da li je kolekcionar? Kritičar, možda galerista? Da li želi da pomogne umetniku?

Kad se Teo vratio u hotel na popodnevni odmor, ponovo je proučio portret. Kao što mu je Šep rekao, ime žene bilo je napisano sitnim slovima na poleđini:

Minet Prentis.

„Da, verujem da si ti ta“, šapnuo je.

Na računaru u poslovnom salonu hotela potražio je njeno ime i saznao da je računovođa u Goldenu, zaposlena u uglednoj knjigovodstvenoj firmi. A našao je i njenu adresu, što je za njegove namere bilo još i važnije.

Započeo je pismo. Narednih nekoliko dana radio je na njemu, u više verzija, sve dok nije bio sasvim zadovoljan izborom reči.

Draga gospođo Prentis,

Mi se ne poznajemo, i nadam se da ćete mi oprostiti ako smatrate da je neprimereno da vam se jedan potpuni neznanac ovako obraća. Ja sam star čovek, osamdeset šest mi je godina, i tek sam stigao u vaš grad. Prvi put sam vas video – zapravo, video sam crtež vašeg lica – pre nekoliko dana, u kafiću Pehar na Promenadi.

Dok sam proučavao vaš portret, gospođo Prentis, obuzeo me je snažan osećaj da bi trebalo da on bude u vašem vlasništvu, ili u vlasništvu nekog vama dragog. Uostalom, čini se prirodno da završeno delo pripadne osobi koja ga je nadahnula.

Zato sam dao sebi slobodu da ga kupim s jednom jedinom namerom – bila bi mi čast, i bilo bi mi veliko zadovoljstvo ako prihvatite ovaj portret kao poklon, da sa njim učinite šta god želite.

Mogu li nešto da predložim? (I molim vas da mi oprostite ako je neumesno.) Sledećeg četvrtka, u sedam uveče, sedeću na klupi pored fontane, na zelenom pojasu, najbliže Peharu. Da biste me prepoznali, u slučaju da tamo u isto vreme sedi više izuzetno naočitih osamdesetšestogodišnjaka, ja ću biti onaj s engleskim kačketom boje mahovine. Za primopredaju portreta biće vam potreban samo trenutak, mada ću imati dovoljno vremena da popričamo, budete li to želeli i mogli.

Ako vam sve ovo deluje čudno ili neprimereno, uveravam vas da sam bezopasan starac, udovac, otac, lav bez zuba, sa krajnje čistim namerama. Ako je tačno, kao što kažu, da je veći blagoslov davati nego primati, moja sreća što ću vam predati ovu sliku biće više nego dovoljna nadoknada za to što sam je kupio.

Radujem se našem susretu.

*S iskrenim poštovanjem,
Teo*

POGLAVLJE 4

„**S**tiglo mi je neko mnogo uvrnuto pismo.“
Minet Prentis nije bila sklona da koristi reč „uvrnuto“, osim ako nešto zaista ne zaslužuje taj opis. Oduvek je bila pedantna, i u vezi sa rečima i u vezi sa brojevima, još i pre nego što je položila sve ispite za računovođu.

„Šta je toliko čudno?“ Njen muž Derik sedeo je za kuhinjskim pultom i otvarao poštu. Zastao je kad je postavio pitanje. Za pet godina braka naučio je da prepozna je prizvuke u njenom glasu i da zna kad ona želi njegovu potpunu pažnju. Ovo je bio jedan od tih trenutaka.

„Za početak, ne znam od koga je. Znaš onaj portret olovkom u *Peharu*? Onaj što ga je uradio čika Ašer? Izgleda da ga je neko kupio, neki stariji čovek, i sad želi da mi ga pokloni. Hoće da se nađemo sledećeg četvrtka kod fontane. Zar to nije čudno?“

Izraz blagog zanimanja na Derikovom licu pretvorio se u zabrinutu radoznalost – malčice je nagnuo glavu i digao obrve.

„Blago rečeno. Meni to zvuči opasno. Nemaš pojma ko je? Možda je neka neslana šala? Možda neko koga poznajemo?“

„Nemam pojma ko je, ali mislim da nije šala. Evo pisma. Pročitaj ga.“

Derik ga je polako pročitao dok su se točkići njegovog pravičkog mozga vrteli i analizirali svaku reč.

Minet ga je posmatrala kako čita. Pokušavala je da na njegovom licu vidi šta misli, pošto se na njemu to obično videlo i pre nego što progovori. Bilo joj je jasno da je pismo probudilo i njegovu znatiželju.

Prelep rukopis.

Skupocen papir.

Ljubazne, razoružavajuće reči.

Bez prezimena.

Bez povratne adrese.

Neobično, ali nekako uverljivo.

„Nisam to očekivao, ali me iskreno brine. Ko god da je, zna ko si i gde živiš. A ti o njemu ne znaš ništa. Možda Ašer ili Šep mogu nešto da nam kažu o njemu. Ili neko drugi iz kafica. Portret je sigurno tamo kupio, zar ne?“

Otkako je pre šest godina diplomirao prava, Derik je radio u Okružnom tužilaštvu u Goldenu. Znao je većinu ljudi iz lokalne policije. Možda bi neko od njih mogao da ih posavetuje ili upozori u vezi s tajanstvenim pismom.

„A možda bismo jednostavno mogli da se pojavimo sledećeg četvrtka i vidimo šta će se desiti.“

Minet je to izgovorila glasom koji je jasno govorio da je odluku već donela. Pre nego što je Derik uspeo da prigovori, nastavila je:

„Pročitala sam pismo četiri puta, od početka do kraja, i možda jesam luda ili naivna, ali mislim da je potpuno nevino. Mislim da zaista postoji neki stariji gospodin koji samo želi da učini nešto lepo. Kako si ono rekao za onu beskućnicu na biciklu? 'Benigna ekscentričnost'? Možda je to sve.“

„A ako nisi u pravu?“, upitao je Derik. „Šta ako je manijak ili neko ko je besan na mene zbog nekog mog slučaja? Šta ako je brat onog krimosa kog smo prošlog meseca poslali na doživotnu robiju?“

Minet je prevrnula očima. „Da je nešto od toga, sumnjam da bi se toliko trudio samo da me uznemiri. I izgleda da je pisao nalivperom. I na lanenom papiru.“ Zastala je. „Znaš šta sam prvo pomislila?“

Derik se nagnuo preko pulta i prepleo prste. „Šta si pomislila?“

„Pomislila sam da si to ti.“

Pogledi su im se sreli.

„Pomislila sam da si možda ti kupio sliku, kao što si rekao da ćeš uraditi pre mesec dana. I da si možda nekome dao da ovo napiše najlepšim rukopisom na skupom papiru, i jednim delom očekujem da ćeš to ti sedeti kod fontane u četvrtak. Jesam li u pravu?“

Derik je pocrveneo i osmehnuo se. „Kamo sreće. Izvini što sam to toliko odlagao, ali zaista nisam ja napisao to pismo. Nije valjda da *ozbiljno* misliš kako bi trebalo da se sretneš s tim čovekom?“

„Samo ako se ti složiš. Ali volela bih. Nemamo ništa zakažano za četvrtak uveče. Ja sam za to da se pojavimo, upoznamo tajanstvenog neznanca, a onda odemo na večeru i divimo se devojci u ramu.“

Nasmejala se, pa je obišla pult, stala iza Derika, obgrlila ga oko vrata i pomilovala ga po obrazu.

„Ne sviđa mi se baš ta ideja“, šapnuo je on.

„Potpuno te razumem. I drago mi je što me dovoljno voliš da brineš. Ali učini mi ovo: pročitaj pismo još tri puta, na miru i bez prekida. Ako i posle toga misliš da ne treba da idemo, nećemo ići. Rizik je, ako mene pitaš, minimalan. To će biti usred dana, na sve strane će biti ljudi, a ako nam se ne sviđa ono što vidimo kod fontane, ne moramo ni da priđemo. Možemo da ponesemo dvogled, osmotrimo sa sto metara i onda odlučimo šta ćemo. Važi? Ovo bi jednog dana mogla da bude priča koju ćemo pričati deci. Idi sad, a ja ću da spremim nešto za večeru.“

POGLAVLJE 5

Derik je uradio to što je Minet tražila.

Pošto je oprao sudove i obavio nekoliko telefonskih poziva, odneo je neobično pismo u svoju radnu sobu – zapravo tek oveću ostavu sa starim stolom i stolicom – gde se ponekad povlačio da u miru uči, plaća račune ili odgovara na mejlove.

Pod slabim svetlom stone lampe pročitao je pismo. Bio je krajnje sumnjičav.

Onda ga je pročitao ponovo.

Pa još jednom.

Morao je da prizna, pismo je jasno govorilo o iskrenosti, nevinosti, možda i stidljivosti. Čak i o smislu za humor: „izuzetno naočit osamdesetšestogodišnjak“. Sa svakim novim čitanjem njegovi odbrambeni mehanizmi su popuštali, ali je ostao na oprezu. Uznemiravalo ga je što je autor toliko obazriv u vezi sa svojim identitetom, što je uložio priličan trud da pronade veoma privlačnu mladu ženu i stupi u kontakt s njom, i što je njegov postupak otvarao toliko pitanja na koja se nije moglo odgovoriti.

Kakva zbunjujuća poslanica, pomislio je.

Kasnije te noći Derik i Minet ležali su u krevetu i razgovarali.

„Dobro, i šta misliš?“ upitala je ona.

„Uradio sam kako si rekla. Pročitao sam ga tri puta i još me brine.“

„Kako te brine?“

„Pa, zapravo ne previše. Moraš priznati da je uvrnuto, ali osim ako me ne budu mučili košmari između ove večeri i četvrtka, ili ne promenim mišljenje iz nekog drugog razloga, rekao bih da se slažem s tobom. To nije u skladu s mojom opreznom prirodom, i pobogu, ovde je reč o mojoj ženi – ali mislim da možda zaista postoji neki starac koji jednostavno želi da ti nešto pokloni, iako ne mogu ni da naslutim zašto. Dakle, u četvrtak ćemo se pojaviti, stajaćemo na bezbednom odstojanju od fontane i videćemo šta ćemo videti. Ako kod fontane ne bude kačketa boje mahovine, ili ako bude na glavi nekog ludaka, zvaćemo policiju. Da li ti to zvuči kao razuman pristup? Jesmo li potpuno poludeli?“

Minet se tiho nasmejala. „Gospodine tužioče, da li mi ti zaista razmišljamo o nečem rizičnom? Računovođa i pravnik? Dve krajnje oprezne, racionalne i logične ličnosti? Zamisli, možda ćemo zapravo upoznati jednog iskreno dobrog čoveka. Takvih danas baš i nema mnogo.“

Derik je poljubio Minet. „Ja s jednom takvom osobom spavam svake noći.“ Zastao je. „Još nešto. Sutra ću pozvati tvog strica Ašera. Pošto je on nacrtao portret, možda zna nešto i o pismu. Možda je čak i umešan u čitavu ovu stvar. I dalje mislim da bi sve to mogla biti nekakva šala.“

Minet je klimnula glavom. „Ima smisla.“ Okrenula se prema njemu, s osmehom u očima. „Znaš, gospodine Prentise, svega ovog ne bi bilo da si kupio sliku kad si rekao.“

„Pogodak pravo u metu. Laku noć, gospođo Prentis.“

„Laku noć.“

„I još nešto – šta je to uopšte 'engleski kačket'?“

„Proguglaj. Laku noć.“

U ateljeu Ašera Glisena, portretiste, zazvonio je telefon. Retko ga je držao u ateljeu dok radi, ali je tog dana očekivao

poziv u vezi s novom narudžbinom. Pogledao je ekran i video ime. Nije to bio taj poziv, ali se ipak javio.

„Pa, dobro jutro, Deriče. Kako je moj omiljeni zet?“

Derik se nasmejao. „Vaš jedini zet je jutros sasvim dobro, hvala.“

„A kako je moja bratanica lepotica?“

„Minet je takođe dobro.“

„Zašto jedan zauzeti tužilac zove jednog skromnog umetnika u ovo doba dana?“

Bilo je deset sati.

„Sud je na pauzi. Upravo sam izašao sa rasprave o jednom groznom slučaju. Verovatno ste čuli – tip je zaspao za volanom, prešao u suprotnu traku, ubio ženu i ozbiljno povredio devojčicu. Optužen je za ubistvo iz nehata. Ilegalni migrant. U toj priči su svi gubitnici. U svakom slučaju, imam nekoliko minuta pre sledećeg ročišta pa sam hteo nešto da vas pitam. Radi se o jednom od portreta koje ste izložili u *Peharu*. Imate malo vremena?“

Derik je pročitao pismo Ašeru.

Ašer je odgovorio polako. „Čoveče. Jeste pomalo čudno. Razumem zašto ste zabrinuti. Ali, Deriče, da ti odgovorim – ne znam ništa o tom čoveku i, ako je ovo neka šala, ni o njoj ne znam ništa. Najvažnije je da čuvaš Minet. Samo, da proverim jesam li dobro razumeo – taj čovek, gospodin Teo, želi da se sastane s Minet na Promenadi, na javnom mestu, usred dana, da bi joj poklonio portret, je li tako? A vi biste mogli da ga vidite izdaleka pre nego što uopšte priđete fontani?“

Bio je to isti razgovor koji su Derik i Minet vodili sinoć.

Ašer se često pitao kako Deriku uspeva da svakog dana radi na krivičnim slučajevima a da potpuno ne potone u cinizam i ne izgubi veru u ljudski rod. Razumeo je njegovu zabrinutost, ali ga je istovremeno radovalo to što je jedan starac smislio tako plemenit gest – ako je to zaista bio slučaj.

„Deriče, znam da ćete ti i Minet na kraju ispravno postupiti. Javi mi kako je prošlo.“ Tiho se nasmejao. „Dođavola, možda

ću morati da napišem pismo zahvalnosti tom čoveku. Ljudima poput mene potrebni su ljudi poput njega.“

„Hvala, čika Ašere. Javiću vam se. Vraćam se na bojno polje.“

Ašer je prekinuo vezu i ponovo se posvetio radu za crtačim stolom.

Ispod svetlarnika u zasvođenoj tavanici svog ateljea, i sâm je predstavljao studiju svetla i senke dok su zraci jutarnjeg sunca šarali prostoriju.

Za njega je to bio sasvim običan radni dan.

Na sebi je imao široku flanelsku košulju (Pejnova siva, „boja engleske kiše“), rukavi su mu bili zavrnuti do sredine podlaktice, a smeđe pantalone od tankog pamuka bile su mu isprskane tačkicama i mrljama boje. Bio je bos. U njegovoj smeđoj kosi, koju je umetnički nehajno razbarušio prstima, videli su se sedi pramenovi i padala mu je preko ušiju i okovratnika. Jednodnevna, možda dvodnevna brada naglašavala mu je obrise lica, izraženu vilicu i jagodice.

Kada je radio, čelo mu se često blago mrštilo, što je bio znak pažnje i usredsređenosti. Oči su mu bile pažljive, odlučne, posvećene. Ipak, uprkos toj ozbiljnosti, nije to bilo neprijatno ili hladno lice. Deca su mogla opušteno da ga gledaju u oči, a stariji modeli naučili su da njegov prodorni pogled doživljavaju kao kompliment.

U njegovom izgledu nije bilo ničeg posebno boemskog, ali se ipak po njemu razlikovao od većine svojih vršnjaka, pedesetogodišnjaka, koji su svako jutro odlazili u banke, advokatske kancelarije ili agencije za nekretnine da zarade hleb. Njegova garderoba, za razliku od njihove, govorila je o životu bez nadzora i potrebe da na nekoga ostavi dobar utisak.

U atelje se, kroz prozor, širio cvrkut ptica. Ti zvuci mešali su se sa orkestarskom muzikom koja je svirala na malom stereo-uređaju.

„Proleće u Apalačima“? Pisma je bila prikladna za vreme i mesto – za tu prostoriju punu jednostavnih darova.

Muzika mu je bila prijatan saputnik u osami u kojoj je često ćutke radio satima.

Fotografija postavljena na štafelaj, nadohvat ruke, bila je tema njegovog rada tog jutra.

Sedeo je dok je crtao. Desnom rukom pridržavao je tanku dasku, a na njoj list dvestagramskog pamučnog papira, belog kao sneg, pričvršćen pribadačama u svakom uglu.

Njegovo birano oružje, koje je stezao desnom rukom, dok je levom crtao, bili su grafitne olovke 2B i 2H, štapić ugljena, izlizani blender i umetnička gumica. Uz pomoć tih jednostavnih alata, tog arsenala, svakog dana vodio je rat protiv prosečnosti i u njemu osvajao veliki plen – remek-delo za remek-delom.

Polako, kao da izranja iz vode, pomaljala se forma glave. Ašer je popunjavao obrise – najpre deblje linije, zatim one tanje, pa finije detalje. Sve više linija, i više linija, i crte lica – obrve, usne, nozdrve, pregibi – počele su da se pojavljuju.

Njegova ruka se okretala, krivila, kuckala, plesala, lebdela i milovala hartiju u koreografiji koju je godinama usavršavao.

Iz linija je izranjalo muško lice, s bujnom, neukroćenom kosom, raščupanom bradom, dečaćkim osmehom i vragolijom razrednog klovna u očima. Bila je to energija teško uhvatljiva na dvodimenzionalnoj površini, ali Ašer ju je ubedljivo stvarao na papiru.

S vremena na vreme bi ustao, odstupio korak-dva, proučio kako mu ide, pa se ponovo vraćao poslu.

Do kraja jutra portret je bio gotov i spreman za ram.

Za Pehar.

Te večeri, kad se Derik vratio kući, ispričao je Minet o razgovoru koji je vodio sa čika Ašerom.

Rešili su.

Sledećeg četvrtka biće kod fontane.

POGLAVLJE 6

U četvrtak uveče Derika i Minet obuzela je zanosna mešavina pustolovnog duha i blage strepnje. Kako je njihova radoznalost u vezi s pismom rasla, tako je gotovo sasvim nestala bojazan da je reč o nekakvoj prevari. Derikova jedina preostala briga, i to u najboljem slučaju sitna, bila je kako će izgledati pred poznanicima ako se ispostavi da su nasamareni. Još jednom su razmotrili mogućnost da odu pravo u restoran i preskoče dogovoreni sastanak kod fontane. Znatiželja ih je, međutim, već čvrsto obuzela i složili su se da idu do kraja.

„O ovome ćemo možda jednog dana pričati deci.“

Polu sata pre zakazanog vremena parkirali su se nekoliko ulica dalje od fontane, pa su krenuli peške, držeći se za ruke, na sastanak s Teom. Svi stolovi u baštama pabova i restorana duž Brodveja bili su zauzeti, a bilo je i mnogo šetača, uglavnom studenata i drugih pobornika ideje da vikend počinje u četvrtak. U to doba dana bilo je posebno prijatno, jer je vazduh bio svež, a pločnik i dalje okupan suncem. Predvečernje senke bile su paperjaste i osećaj *joie de vivre** prevladavao je čitavom Promenadom.

* Fr.: radost življenja. (Prim. prev.)